

Vergi avantajından yararlanmak isterken **ceza ödemek zorunda kalmayın**

Gümrük Müşaviri ve eski Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Başmüfettişi Kerem Ayvaci, Gümrük Kanunu'na göre aralarında iş ilişkisi bulunan firmaların bu ilişkiyi beyan etmemeleri halinde ülkenin vergi gelir hasılasının düşmesine neden olduğuna dikkat çekti.

Diş ticaretin önemli bir kısmı birçok ülkede faaliyet gösteren uluslararası şirketler tarafından gerçekleştiriliyor. Vergi avantajlarından yararlanmak isteyen bu şirketler, piyasa koşullarının altında fiyat belirleyebiliyor. Ülke vergi hasılatının düşmesine neden olan bu durumun, aynı zamanda sektördeki diğer ithalatçılar açısından haksız rekabet yarattığını dile getiren Gümrük Müşaviri ve eski Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Başmüfettişi Kerem Ayvaci, bu durumun Gümrük Kanunu'nda çeşitli yaptırımlarla kısıtlandığına dikkat çekiyor. Ayvaci, TOBB Ekonomik Forum Dergisi'nin birçok kurumu yakından ilgilendiren bu kısıtlamalarla ilgili sorularını şöyle yanıtladı:

Gümrük Kanunu'na göre, aralarındaki ilişkiyi beyan etmeyen firmalara hangi yaptırımlar uygulanıyor?

Uluslararası şirketler, çeşitli vergi avantajları sağlamak için, kendi aralarındaki ticarete konu eşyaların fiyatını, piyasa koşullarına göre oluşan fiyattan daha düşük belirleyebiliyor. Dış ticaret söz konusu olduğunda bu durum, bir taraftan ithalatçı ülkenin vergi hasılatını düşürürken bir taraftan da aynı sektörde yer alan diğer ithalatçılar üzerinde haksız rekabet yaratıyor.

Belirtilen olumsuzlukların önlenmesi için ülkeler harekete geçti. Ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli düzenlemelerle birbirleriyle ilişki içerisinde olan firmaların yaptığı dış ticaret işlemlerinde, eşyanın fiyatının piyasa koşullarına göre belirlenmesi sağlanmaya çalışıldı. 1993 yılında Türkiye'nin de taraf olduğu Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel

>> Kerem Ayvaci

Anlaşması'nın (GATT) VII. Maddesi'nin Uygulanmasına Yönelik Anlaşma ile ilişkili firmaların kendi aralarındaki mal alışverişinde, eşya fiyatının bu ilişkiden etkilenmemesi için geniş katımlı bir uzlaşma sağlandı.

Gümrük Yönetmeliği'ne göre, alıcı ve satıcı arasındaki ilişki hangi durumlarda kabul ediliyor?

Söz konusu anlaşmadaki hükümlerin hemen hemen aynen yer aldığı 4458 sayılı Gümrük Kanunu'na göre de eşyanın kıymeti, satış bedelidir. Satış bedeli ise fiilen ödenen veya ödenecek olan fiyattır. Ancak ilişkili firmaların aralarında yapmış oldukları ticaretin gümrük kıymeti olarak kabul edilebilmesi için fiyatın bu ilişkiden etkilenmemiş olması şart. Gümrük Yönetmeliği'ne göre alıcı ve satıcı arasında ilişki bulunduğu aşağıdaki durumların varlığında kabul ediliyor:

- ◆ Birbirlerinin memuru veya idarecileri olmaları,
- ◆ Birbirlerinin yasal ortakları olmaları,
- ◆ İşçi ve işveren ilişkisi içinde bulunmaları,
- ◆ Her iki firmanın oy hakkı veren hisse senedi veya sermaye paylarının en az yüzde 5'inin doğrudan veya dolaylı olarak aynı kişilere ait olması veya

bu kişilerin kontrolü altında veya elinde bulunması,

- ◆ Birinin diğerini dolaylı veya dolaysız olarak kontrol etmesi,

- ◆ Her ikisinin de doğrudan veya dolaylı olarak bir üçüncü kişi tarafından kontrol edilmesi,

- ◆ Her ikisinin birlikte, bir üçüncü kişiyi doğrudan veya dolaylı olarak kontrol etmesi,

- ◆ Aynı ailenin üyeleri olmaları.

Tek acente, tek distribütör veya tek bayi olarak birbirleriyle iş ilişkisi içinde bulunan kişilerin yukarıdaki kısıtlara uymamaları durumunda, ilişki içinde oldukları kabul edilir. Bu düzenlemeler gereğince aralarında iş ilişkisi olan firmalar, hem bu ilişkiyi hem de ilişkinin ithalata konu eşyanın fiyatını etkileyip etkilemediğini gümrük idaresine beyan etmek zorundadır.

Aralarında iş ilişkisi bulunan firmaların bildirimde bulunmamaları durumunda ne tür bir uygulama yapılıyor?

Alıcı ve satıcı arasında iş ilişkisi olduğu halde gümrük müşavirinin durumdan haberdar olmaması nedeniyle uygulamada genellikle dolaylı temsilci tarafından, ilişki olmadığı yönünde beyanda bulunması durumuna çok sık rastlanıyor. Bunların büyük bir çoğunluğunda da eşyanın fiyatının aradaki iş ilişkisinden etkilenmediği görülüyor. Vergi kaybına

neden olmaması ancak usule aykırı beyan olması nedeniyle gümrük idaresi böyle durumlarda Gümrük Kanunu'nun 241/3-b maddesinde yer alan, "Vergi kaybı doğurmamasına karşın, 24'üncü maddeye göre birbirleriyle iş ilişkisi bulunan kişiler arasında, satış işlemi olması ve bu ilişkinin beyan edilmemesi" hükmü uyarınca, beyanname başına usulsüzlük cezası uygulanıyor.

Bu durum nasıl belirleniyor?

Gümrük Kanunu'nun uygulanmasına yönelik Gümrük Yönetmeliği'nin 16 numaralı eki İthal Eşyasına Ait Kıymet Bildirim Formu'nun "7" numaralı bölümünde, "Alıcı ve satıcı Gümrük Kanunu'nun 24/1-d maddesi kapsamında ilişki içinde midir?" denilmekte, aynı bölümde; "İlişki ithal eşyasının fiyatını etkiledi mi?" sorusu yöneltilmekte ve ithalatçıdan bu konuda beyanda bulunması istenmektedir. Söz konusu formun arka yüzünde de maksimum üç kalem eşya var ise gümrük kıymetine ilave edilecek unsurların beyan edilmesi için, ilgili bölümler yer alıyor. Beyan formunda öncelikle alıcı ve satıcı arasında ilişki olup olmadığı sorgulanmakta, eğer ilişki var ise bu iş ilişkisinin mevcut ithalata konu eşyanın fiyatını etkileyip etkilemediği ayrıca araştırılmaktadır.

Beyannamelerde usulsüzlük olmasına rağmen pratikte uygulama nasıl sürüyor?

İthalattan ithalata değişiklik göstermeyen ve yapılan tüm ithalatlar bakımından genel bir durum arz eden alıcı ve satıcı arasındaki ilişkinin her bir beyanname eki Kıymet Bildirim Formu'nda hatalı beyan edilmesi nedeniyle beyanname başına usulsüzlük cezası uygulanması, 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'na aykırılık teşkil ediyor. Zira kabahat niteliğindeki usulsüzlük cezalarına ilişkin 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 15'inci maddesinde; "...Kesintisiz fiille işlenebilen kabahatlerde, bu nedenle idari yaptırım kararı verilmeye kadar fiil tek sayılır" deniyor. Konu bu açıdan değerlendirildiğinde, iş ilişkisinin her seferinde hatalı beyan edilmiş olması, yeni bir durum yaratmayıp, mevcut hatalı beyana devam edilmesi şeklinde kesintisiz bir fiil niteliği gösteriyor.

Kaldı ki, Gümrükler Genel Müdürlüğü'nün 6 Ağustos 2008 tarihli ve 19343 sayılı Yazısı'nda da;

"...her bir Kıymet Bildirim Formu'nun üç kalem eşya için kullanılabileceği, beyanname üç kalemden fazla olması halinde, ihtiyaç kadar Kıymet Bildirim Formu'nun kullanılması gerektiği, Kıymet Bildirim Formu'nun ön yüzünde yer alan sorular itibarıyla farklılık bulunan durumlar için ayrı Kıymet Bildirim Formu kullanılması gerektiği, keza her bir kaleme ilişkin eşyanın satıcısının farklılık arz etmesi durumunda da ayrı formun doldurulacağı, ceza uygulaması hususunda ise her bir Kıymet Bildirim Formu ile üç kalem eşya için beyanda bulunulabilmesine rağmen, formun ön yüzündeki sorulara müştereken tek cevap verildiğinden, formun ön yüzüyle ilgili olarak ceza tatbiki gerektiren her bir fiil için tek bir ceza uygulanmasının gerektiği, (örneğin taraflar arasında iş ilişkisi bulunmasına rağmen bulunmadığının beyan edilmesi gibi), hususları uygun bulunmuştur" denilerek, belirtilen fiilin kesintisiz bir fiil olduğu sonucu genel müdürlükçe de benimsenmiş oluyor.

O zaman tüm bildirimleri kapsayan bir ceza mı söz konusu olmalı?

Şöyle ki, söz konusu yazıda her ne kadar yapılan beyanın, her bir beyanname için değil de bir beyanamedeki kalemler itibarıyla ortak yapıldığı ifade edilse de alıcı ve satıcı arasındaki ilişki, ithalattan bağımsız olarak var olduğundan söz konusu beyanın tüm beyannameler için ortak olduğunun kabulü gerekmiyor.

Sonuç olarak, alıcı ve satıcı arasında, Gümrük Kanunu'nda belirtilen türde bir ilişkinin varlığıyla ilgili birden fazla gümrük beyannamesinde hatalı beyanda bulunulması halinde, tek bir fiil dikkate alınır. Bu fiil kesintiye uğradığında kabahat meydana gelmiş sayılır ve bu durumda her bir beyanname için ayrı ayrı değil, en son beyanname için tek bir usulsüzlük cezasının uygulanması gerektiği şeklinde değerlendirilir.